

Foto: A. Aardewerk Antiquair Juwelier

Zilveren tabaksdoos

Louis de Haan/Jean Auguste Bagnol
1757. Zilver met gouden deksel, L 16 cm
Bijdrage: € 70.000, waarvan € 35.000
uit het Dura Kunstfonds
MUSEUM ROTTERDAM

De tabaksdoos is verworven met steun van de Vereniging Rembrandt mede dankzij haar Dura Kunstfonds, de Erasmusstichting, de G.Ph. Verhagen-Stichting en de Stichting Bevordering van Volkskracht.

Een stuk Rotterdamse geschiedenis

18de-eeuwse tabaksdoos behouden voor Museum Rotterdam

Achter zilveren objecten kunnen de interessantste verhalen schuilgaan. Dat geldt in het bijzonder voor gelegenheidsgeschenken, zoals de schitterende tabaksdoos die Museum Rotterdam onlangs verwierf. Het museum had dit pronkstuk 35 jaar lang in bruikleen, maar in 2016 brachten de eigenaren het op de markt. Het verhaal van de tabaksdoos is zo sterk met Rotterdam verweven, dat het museum direct in actie kwam om dit object voor de stad te behouden.

De indrukwekkende zilveren tabaksdoos draagt het wapen van Rotterdam op het gouden deksel. Het pronkstuk weerspiegelt de rijkdom van het 18de-eeuwse Rotterdam en laat het vakmanschap van de plaatselijke zilver- en goudsmeden zien. Daarbij draagt het als gelegenheidsobject ook een stuk lokale geschiedenis met zich mee.

Want wat is precies het verhaal achter dit Rotterdamse object? In 1757 schonk de vroedschap van Rotterdam de tabaksdoos aan Jacob van Belle (1685-1762), heer van Sleeuwijk. Jacob van Belle was van 1709 tot 1761 stadssecretaris. Hij was de zoon van de rijke koopman Josua I van Belle, die betrokken was bij het *Asiento de negros*: het monopolie om slaven te leveren aan de Spaanse koloniën in Zuid-Amerika. Van zijn deels door de slavenhandel vergaarde kapi-

taal legde hij een schilderijencollectie aan van internationale allure. Tijdens zijn jarenlange verblijf in Spanje liet hij zich portretteren door Bartolomé Murillo, een schilderij dat zich thans in de *National Gallery of Ireland* in Dublin bevindt.

EEN KOSTBAAR CADEAU

Jacob van Belle ontving dit geschenk na 47 trouwe dienstjaren én omdat hij onbetaald en met grote ijver het stadsarchief had geordend. Dit alles is terug te lezen in de Latijnse tekst die rondom op het deksel is aangebracht.¹ De vroedschap bestelde de tabaksdoos bij Salomon de la Balle jr, kashouder aan de Hoogstraat in Rotterdam. De zilversmid was Louis de Haan, werkzaam vanaf 1745 in Rotterdam. De graveur Jean Auguste Bagnol, omstreeks 1737-57 actief in Rotterdam, was verantwoordelijk voor het drijfwerk van het deksel uit en bracht de gravering aan. Uit de stadsrekeningen die het Stadsarchief van Rotterdam bewaart, weten we dat de vroedschap *f* 520 en 3 stuivers voor de tabaksdoos heeft betaald, iets minder dan de *f* 600 à *f* 700 die ervoor was gereserveerd: *f* 335.16 st. voor het goud, *f* 58.7 st. voor het zilver, *f* 36 arbeidsloon aan Salomon de la Balle en *f* 90 aan Jean Auguste Bagnol voor zijn werk. Dit zou tegenwoordig neerkomen op bijna 5.000 euro. Een flink bedrag, maar een fractie van de huidige waarde.

De tabaksdoos is in meer dan één opzicht uitzonderlijk. Hij is groter dan soortgelijke stukken uit de 18de eeuw en bovendien zijn voorwerpen als deze doorgaans volledig uitgevoerd in zilver, al dan niet verguld, maar deze zilveren tabaksdoos heeft een deksel van puur goud gekregen. Ook de hoeveelheid goud van het deksel is opmerkelijk; er is ruim 300 gram in verwerkt. Dat maakt dit exemplaar tot een zeldzaam object. Daarnaast behoort het door de hoge artistieke kwaliteit van het drijfwerk tot de topstukken van de 18de-eeuwse edelsmeedkunst in Nederland.

MEER DAN EEN PRONKSTUK

Museum Rotterdam verzamelt objecten die een verhaal vertellen over de stad en haar bewoners en niet alleen vanwege hun schoonheid. Zo'n echt stadshistorisch stuk als de tabaksdoos van Van Belle laat zich in dat opzicht goed vergelijken met een tabakspot die het Amsterdam Museum in 2012 verwierf, ook dankzij de steun van de Vereniging Rembrandt. Deze is gemaakt door een Amsterdamse zilversmid en werd betaald door de Amsterdamse hoogleraar anatomie en chirurgie Petrus Camper. Hij schonk de tabakspot aan het Chirurgijnsgilde ter gelegenheid van zijn vertrek uit Amsterdam.

De Rotterdamse tabaksdoos is eeuwenlang in de familie gebleven en werd in 2016 gekocht van rechtstreekse afstammelingen van Jacob van Belle. Gelukkig is hij nu weer in Rotterdam te bewonderen. Direct na de aankoop werd het bijzondere object toegevoegd aan de stadshistorische opstelling van Museum Rotterdam, dat sinds vorig jaar gevestigd is in het splinternieuwe Timmerhuis, in het hart van de stad♦

Liesbeth van der Zeeuw
Conservator kunst en kunstnijverheid

Zilveren tabakspot van het Amsterdamse Chirurgijnsgilde
Toegeschreven aan Nicolaas van Diemen
1761. Zilver, H 15,3 cm
AMSTERDAM MUSEUM

Aangekocht in 2006 met steun van de Vereniging Rembrandt

Noot

1. De tekst luidt in vertaling: Voor de edelachtbare heer Jacob van Belle, heer van Sleeuwijk, secretaris van Rotterdam, niet alleen vanwege een zeldzame ijver en naarstige nijverheid tijdens een onafgebroken periode van 47 jaren ambtsvervulling, maar ook wegens onvermoeibare arbeid in het bijeenbrengen van het openbare archief, een uitstekend werk, nu tot een gelukkig einde gebracht, bovendien uit zijn welwillendheid en om niet, dit herinneringsteken van de adel van deze stad, gaarne en terecht, een bewijs van dankbaarheid getoond 4. Kalendis 1757 (= 29 maart 1757).

Met dank aan de heer P. van Tuinen.

Wapens van stadssecretarissen van Rotterdam (met linksboven het wapen van Jacob van Belle)
Anoniem
In of na 1783. Album met ingekleurde tekeningen, 46 x 58 cm
RIJKSMUSEUM, AMSTERDAM

